

Emilie Gordenker - Fotografie: Van Gogh Museum

Internationaal uithangbord voor Nederlandse cultuur

Directeur Emilie Gordenker over
wat het Van Gogh Museum
vermag

Door: Bert Koopman

11-09-2025

Cultuur Interview

Preluderend op het Corporate Power Congres, waar familiestichtingen een prominente rol spelen, spreken we met directeur Emilie Gordenker van het Van Gogh Museum. ‘Mijn vuistregels als museumdirecteur: blijf bij de inhoud, focus je op de collectie en wees steeds goed voorbereid.’

Emilie Gordenker, die accentloos Nederlands spreekt, is geboren en getogen in de Verenigde Staten. Als gepromoveerd kunsthistorica vond zij haar weg tot dit vakgebied naar eigen zeggen via haar vader, hoogleraar politieke wetenschappen aan Princeton University, haar hoogleraar kunstgeschiedenis en de conservator schilderijen bij de British Royal Collection. Zij ziet het als haar taak om zorg te dragen voor de bijzondere collectie van het Van Gogh Museum. En ervoor te zorgen dat deze sterk gespecialiseerde collectie actueel en relevant blijft.

U bent geverseerd in kunstgeschiedenis. Opmerkelijk is de internationale dimensie.

‘In Amerika was ik vooral academisch bezig. Vervolgens heb ik mijn sporen verdiend in de museumwereld in het Verenigd Koninkrijk. Daarna volgde het Mauritshuis dat qua governance goed te vergelijken is met het museum waaraan ik sinds 2020 leiding geef. Het Van Gogh Museum is een Nederlands instituut voor een Nederlandse kunstenaar en zijn tijd. Maar ook internationaal een uithangbord voor wat de Nederlandse cultuur te bieden heeft.’

Niemand kan om ir. Willem van Gogh heen, grondlegger van het museum?

‘De ingenieur maakte in 1962 een afspraak met de Nederlandse staat. Zijn gehele collectie werd geschonken aan de Vincent Van Gogh Stichting. De verzameling werd in langdurig bruikleen gezet. Daar stond tegenover dat de staat het museum zou bouwen en onderhouden. Je ziet vandaag de dag veel privémusea ontstaan. Daar is niets mis mee. Maar bij ons betreft het een beredeneerde gedachte over het publiek toegankelijke algemeen erfgoed. Het echt willen delen daarvan, nationaal en internationaal. Dat is natuurlijk heel bijzonder.’

En schept verantwoordelijkheden?

‘Wij doen er alles aan om de collectie zo goed mogelijk te bestuderen, te beheren, te behouden, te delen, uit te breiden. Ten dienste aan de kernverzameling, ondergebracht in de door de ingenieur opgerichte Vincent Van Gogh Stichting. Als museum zijn we ook een stichting – een ondernemende stichting. We verdienen 85% van onze eigen inkomsten om de programmering te kunnen betalen, het hoogste percentage van de publieke musea in Nederland. Twee stichtingen dus, vaak even *close* opererend als destijds Vincent en zijn broer Theo.’

U onderhoudt een nationaal en een internationaal netwerk?

‘Enerzijds zijn we nationaal actief. In Brabant met onze hoofdpartner ASML, maar ook met de musea daar. Dat geldt ook voor andere musea in Nederland. Bijvoorbeeld het Drents Museum waarmee we eerder samen een schilderij kochten. Anderzijds zijn we gesprekspartner van toonaangevende museale instellingen in Boston (Museum of Fine Arts), New York (MoMA) of Londen (National Gallery) of Parijs (Musée D’Orsay). Ik vind de combinatie interessant omdat mijn achtergrond ook internationaal is.’

‘Een voorbeeld uit onze dagelijkse praktijk: we doen hier alles tweetalig. Ik kijk alle stukken waar ik direct bij betrokken ben na en zorg dat Engelse teksten ook echt lezen als coherente Engelse teksten. Nederlanders spreken doorgaans goed Engels, daarover geen misverstand, maar het schrijven is soms wat houderig. Als *native speaker* kan ik het museum juiste *tone of voice* aanreiken. Dat is niet onbelangrijk voor je uitstraling.’

Wat kleurt uw stijl van leiden?

‘Gezien mijachtergrond onderhoud ik contacten over de hele wereld. Ik kan allerlei mensen bellen voor een advies of voor een bruikleen. Dat houdt ons scherp. Niet achterover leunen dus, maar proactief handelen en zorgen dat je voorop blijft lopen. Als je een internationaal blikveld hebt, toon je als vanzelf meer ambitie. Het is wat de collectie en haar geschiedenis van ons vragen en meer dan verdienen.’

‘Zo houdt je de collectie levend. Het leidt tot nieuwe verhalen, nieuwe tentoonstellingen. Vorig jaar organiseerden we bijvoorbeeld een tentoonstelling rond de Chinees-Canadese kunstenaar Matthew Wong. Onder de titel *Painting as a last resort* werd zijn kleurige en expressieve werk tentoongesteld. De belangstelling voor deze expositie was uitstekend.’

De Visitatiecommissie was lovend over het museum. Nog verbeterpunten?

‘Als museum worden we inderdaad periodiek worden gevisiteerd door een zelfstandige commissie. Dit werkt goed en houdt ons gefocust. De strategie die we in de afgelopen jaren doorvoerden om kwaliteit boven groei te stellen werd geapprecieerd. Een verbeterpunt: de commissie zag het belang van de grootschalige renovatie die wij van plan zijn door te voeren en men deed een aanbeveling aan de staat om z’n verantwoordelijkheid in deze te nemen.’

In het strategisch plan 2025 - 2028 lijkt het getal 3 heilig?

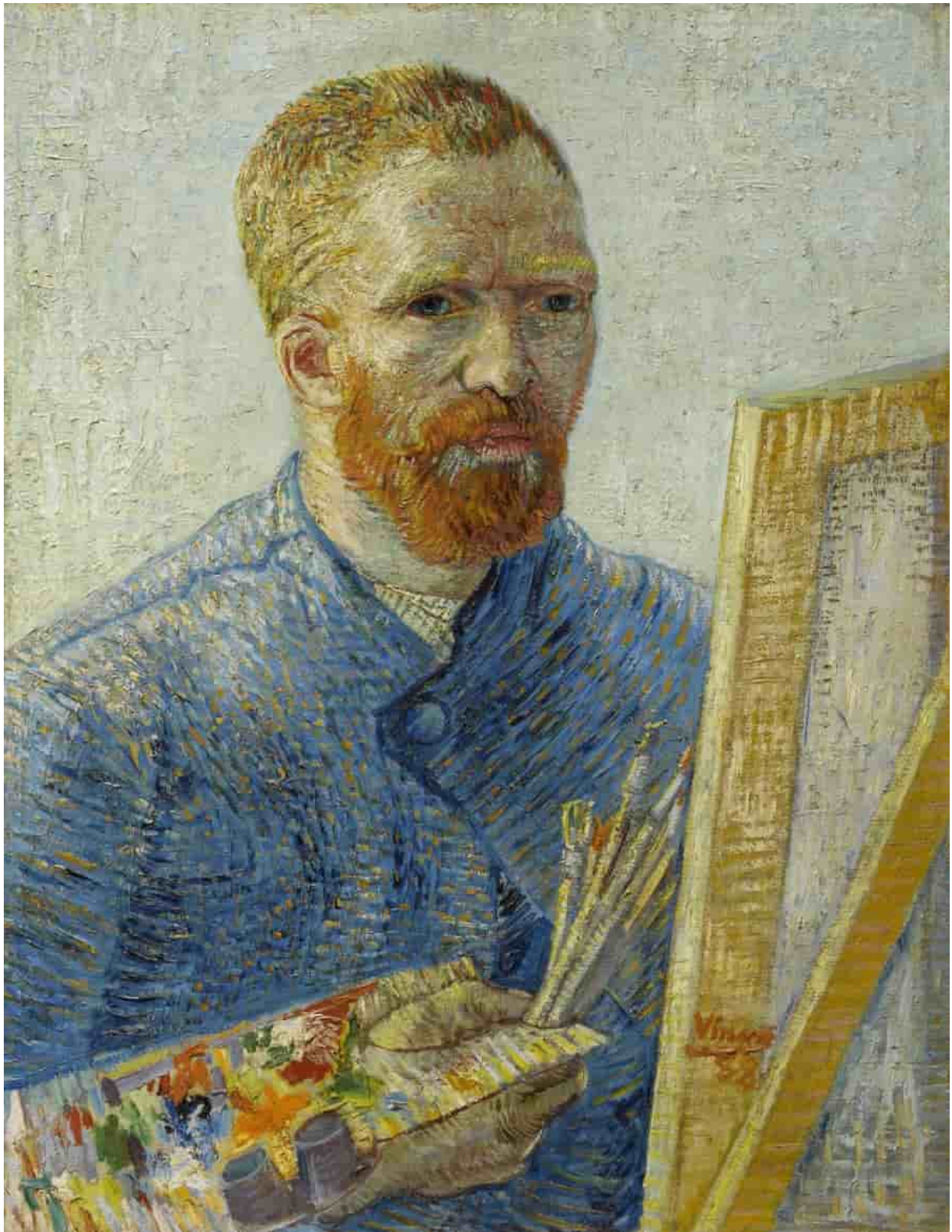
‘Onze kernwaarden vallen inderdaad uiteen in drieën: authentiek, in verbinding en eigenzinnig. Deze kernwaarden zijn het ethisch kompas voor het museum en de medewerkers. Ze geven aan wie wij als museum willen zijn, wat we willen uitstralen en waaraan alles moet voldoen. Samen vormen ze de meetlat waarlangs we al onze activiteiten – bestaande en nieuwe – gaan leggen. De kernwaarden houden elkaar in balans en versterken elkaar waar nodig.’

‘Ook zijn er drie strategische pijlers: (1) het Van Gogh Museum heeft als kerntaak zorgen voor, tonen, onderzoeken en uitbreiden van de collectie; (2) het museum is open en naar buiten gericht en (3) het Van Gogh Museum is een duurzame organisatie. De strategische pijlers en de onderliggende doelstellingen geven concrete richting aan het hele museum en vormen de basis voor de activiteiten van de verschillende afdelingen van het museum.’

Hoe duurzaam is het museum anno 2025?

‘We zijn al twee jaar in gesprek met het ministerie van OCW over de financiering van noodzakelijk groot onderhoud aan onze gebouwen. Duurzaamheid is één aspect, maar niet alles. We hebben allerlei scenario’s opgesteld, maar tot nu toe komen we niet uit met de financiering ervan. Dat is een kwestie van de juiste balans: zorgen voor je collectie, voor je gebouw en voor je mensen. Dit gaat ook de overheid aan. Want als we niets zouden doen, zouden we moeten sluiten. Er moet dus nog het een en ander gebeuren om het museum in dat opzicht up to date te houden.’

‘Onze gesprekken daarover met de overheid gaan terug op de overeenkomst van 1962. Deze overeenkomst is duidelijk en duurzaam. Ons standpunt is: het zijn jullie gebouwen, overheid, het is jullie verantwoordelijkheid, dus houd je aan de gemaakte afspraken. Daar gaat de huidige discussie over. Ik denk overigens dat het breder is: namelijk dat culturele instellingen in het algemeen best mogen opstaan en zeggen: overheid, neem je verantwoordelijkheid.’

Behoort een nieuwe Van Gogh nog tot de mogelijkheden?

‘Het Van Gogh Museum is één van de destijds verzelfstandigde Rijksmusea in Nederland. Wat we aan steun krijgen, komt van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Wij breiden de collectie zeker uit. De erfenis van de ingenieur bestond niet alleen uit werken van Van Gogh, maar ook van diens tijdgenoten. Denk bijvoorbeeld aan de collectie Japanse prenten. Maar ook aan Matisse of Gauguin.’

En de Van Goghs?

‘Vlak voordat ik hier aantrad was sprake van een gezamenlijke aankoop met het museum in Drenthe. Een werk uit de Drentse periode van Van Gogh: *Onkruid verbrandende boer* (1883). In mijn eerste jaar als museumdirecteur kochten we een belangrijke brief van Van Gogh. We hebben ook een zogeheten *promised gift* in het vooruitzicht gesteld gekregen. Het betreft een litho van Van Gogh. Deze werken worden uiteindelijk staatseigendom.’

‘Toegegeven: dat zijn niet de kostbare Van Goghs. Hoewel de collectie redelijk compleet is, is verwerving daarvan niet uitgesloten. Er circuleert hier een korte lijst van schilderijen die we zouden willen toevoegen. We weten ook waar ze zijn. Maar dan heb je het wel over bedragen van tientallen miljoenen. Het betekent extra fondsen werven. Meestal doen we dit met externe financieringsbronnen zoals onder andere de Vriendenloterij die we extreem dankbaar zijn.’

Alles begint en eindigt bij de collectie?

‘Ik houd me aan de inhoud bij alles wat ik doe. En binnen die inhoud is er veel verscheidenheid. Wij kunnen interessante thematische tentoonstellingen maken omdat we een zekere slagkracht hebben. Dat geeft ons de verantwoordelijkheid om wat we doen niet goed te doen, maar uitstekend te doen: onderzoeken, verwerven, conserveren, restaureren, exposeren, alles in nauwe samenspraak met de Vincent van Gogh Stichting.’

Informatieblokje:

Aantal bezoekers in 2024: 1.842.742

Hoofdpartners: Ministerie van OCW, VriendenLoterij, ASML

Expositie op komst: ‘Van Gogh en de Roulins. Eindelijk weer samen’. Te zien: van 3 oktober aanstaande t/m 11 januari 2026

In The New York Times verscheen eind vorige maand een artikel waaruit blijkt dat het museum in dispuut is met de Nederlandse staat over de kosten van grootschalige modernisatie van klimaatsystemen, technische installaties en het gebouw zelf. Het museum zegt daarvoor € 11 mln per jaar nodig te hebben. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen bestrijdt dit en acht € 8,5 mln per jaar voldoende.